

PARALELNÍ TRESTNÍ STÍHÁNÍ A MAXIMÁLNÍ DÉLKA VAZBY

Zdeněk Koudelka

1. ÚVOD

Trestní řád stanoví maximální délku vazby podle závažnosti trestného činu, pro který se vede trestní stíhání. Ovšem v praxi se lze setkat s tím, že jsou proti obviněnému vedena paralelní trestní stíhání. Otázkou je, zda maximální délka vazby je omezena zákonnou délkou vazby podle nejpřísněji trestného činu pro všechna trestní stíhání, anebo se posuzuje v každém trestním stíhání délka vazby samostatně a vazby z různých trestných stíhání mohou na sebe bezprostředně navazovat.

Vazba je závažným narušením základního lidského práva na svobodu. Výslovně Listina práv a svobod stanoví, že nikdo nemůže být ve vazbě leč na dobu stanovenou zákonem.¹ Tedy v případě překročení zákonné délky vazby se nejedná jen o porušení zákonného pravidla, ale i základního práva na osobní svobodu chráněného ústavně. V oblasti základních lidských práv a svobod je z pohledu materiální ochrany těchto práv a jejich významnosti správné v případě pochybností volit ten výklad právních norem, který více chrání základní práva, před výkladem, který základní práva omezuje.

2. SPOLEČNÉ A ODDĚLENÉ POSUZOVÁNÍ DÉLKY VAZBY

Uplatní-li se zásada, že se pro každé trestní stíhání posuzuje doba vazby samostatně, tak je na vůli policie a státního zastupitelství, jak bude člověk dlouho ve vazbě. Tyto orgány totiž ovládají přípravné řízení a je v jejich moci rozhodnout, že se povede jedno společné trestní stíhání pro dva skutky anebo se povedou dvě samostatná trestní stíhání pro každý skutek zvlášť. V prvním případě by byla maximálně přípustná délka vazby 1, 2, 3 nebo 4 roky a v druhém případě by se státní zastupitelství domáhalo vazby trvající až 2, 4, 6 a 8 let.

Tento výklad může mít absurdní důsledek, když pro více trestných činů lze uložit jen trest odnětí svobody dle sazby za čin nejpřísnější trestný, tedy výše trestů se nesčítá. Pokud by se posuzovala délka v těchto trestních řízeních samostatně, tak v případě maximálního možného trestu 10 let by mohl někdo být ve vazbě postupně pro čtyři různá trestní stíhání v celkové délce 12 let. Tento příklad ukazuje nelogičnost takového výkladu, kdy je nesmyslné, aby vazba byla delší než samotný hrozící trest odnětí svobody.

¹ Čl. 8 odst. 5 Listiny základních práv a svobod.

Nelze připustit libovůli policie a státního zastupitelství tak, že by tyto orgány svévolně ovlivňovaly délku vazby v případě stíhání za více trestných činů tím, že některá spojí do společného řízení a některé naopak budou stíhat samostatně. Pokud údajné trestné činy spolu souvisí, měly by být řešeny ve společném trestním řízení. Není-li tomu tak, musí soud posuzovat maximální délku vazby s ohledem na její trvání v obou trestních řízeních.

3. LEGITIMITA DŮVODU NAVAZUJÍCÍ VAZBY

V době totality byla známá praxe policejních orgánů a prokuratury, kdy maximální délka zadržení byla obcházena tím, že jedno zadržení se formálně ukončilo a ihned následovalo jiné zadržení pro jiný skutek či z jiného důvodu. Taková praxe je zneužíváním moci a není možné ji akceptovat při obcházení nejvýše přípustné zákonné délky vazby. V případě podezření na zneužití státní moci v trestním řízení je důkazní břemeno na straně státního zastupitelství, neboť to musí být schopno prokázat, že jím zvolený postup je ústavně konformní a nejedná se o obcházení zákonných limitů pro délku vazby. Je nutné obecně vyžadovat, aby každý státní orgán byl schopen prokázat legálnost i legitimnost z pohledu dodržování ústavních principů svůj postup, kterými zasahuje do ústavně zaručených práv lidí. Podezřelou indicií je kumulace chybných postupů, které samy o sobě by nezakládaly důvodné podezření na zneužití moci, ale jejich soustavné, opakované a společné působení hrubě narušuje právnost konkrétního trestního řízení.

Naše trestní právo spočívá na zásadě absorpce trestu, která, rozdílně od zásady kumulace trestu, neumožňuje sčítání trestních sazeb při ukládání trestů.² To vede k ukládání trestu, kde je horní hranice trestu odnětí svobody dána nejprísněji trestným činem, včetně souhrnného trestu z různých trestních řízení. Tato zásada by se měla zohlednit v posuzování délky vazby z různých trestních řízení. Lze připustit, že budou na sebe navazovat vazby z různých trestních řízení, ale v takovém případě, dojde-li k překročení vazby pro nejprísněji trestný čin, by to měl soud zvlášť odůvodnit (např. obviněný z vraždy ke konci vazební lhůty ve vazbě spáchá čin ublížení na zdraví).

4. HLEDISKA POSUZOVÁNÍ

V demokratickém právním státě je nutné omezit zneužívání moci represivními orgány, kam patří i policie a státní zastupitelství. Je-li dána maximální délka vazby, není správné toto

² § 43-45 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.

zákonně ustanovení obcházet tím, že se účelově rozdělí trestní věc do formálně samostatných trestních stíhání.

Proto by soud rozhodující o vazbě měl přihlídnout k délce vazby v součtu všech uložených vazeb v trestních řízeních, kde ze zákona při případném budoucím odsouzení obviněného dojde k uložení souhrnného trestu, především v případě útěkového důvodu vazby. Je zřejmé, že pokud se řízení vede pro trestný čin, kde je možné uložit např. trest odnětí svobody 8 let a obviněný je v tomto řízení ve vazbě 1 rok, je motivace k útěku s ohledem na hrozící délku trestu jiná, pokud již vykonal v jiném trestním řízení vazbu 3 roky, přičemž pro oba skutky v případě odsouzení dojde k započtení vazby a tedy tak již ve vazbě obviněný fakticky vykonal polovinu maximálního trestu odnětí svobody.

V rozporu s logikou a zásadou šetření lidských práv a svobod je úteková vazba obviněného, u něhož v dříve zahájeném trestním řízení, kde je ohrožen vyšším trestem odnětí svobody, byla vazba nahrazena např. peněžitou zárukou, pakliže se o útěk nepokusil. Pakliže soud dojde k závěru, že lze obviněného ponechat na svobodě a přijme peněžitou záruku při stíhání za trestný čin např. s možností trestu 13 let, měl by se tím řídit i vazební soud rozhodující později o vazbě v trestním stíhání za čin méně trestný.³

Zvláště pečlivě by soud měl zkoumat to, když obhajoba namítne, že nové trestní stíhání je snahou státního zastupitelství obejít nejvyšší zákonnou délku vazby pro předcházející trestní stíhání. Důkazní břemeno, že nejde o manipulativní rozdělení trestní věci do dvou trestních řízení za účelem obejití zákona, musí unést státní zastupitelství. Indiciemi je především to, když druhé trestní stíhání souvisí s původním např. totožností dozorového státního zastupitelství anebo tím, že obvinění bylo učiněno na základě informací, které mělo státní zastupitelství a policie k dispozici několik let a náhle je použily pro nové trestní stíhání až před vypršením maximální délky vazby v původním trestním řízení. Pak je zřejmé, že informace byly uloženy v šuplíku policie a státního zastupitelství právě proto, aby byla obejitá zákonem stanovená délka vazby.

Abstrakt:

Článek popisuje kriticky praxi prolamování maximálních lhůt vazby v trestním řízení formou následných trestných stíháních, kdy se pro každé trestní stíhání počítá maximální doba zvlášť,

³ Nález Ústavního soudu z 18. 6. 2014, I.ÚS 980/14: „za situace, kdy se započítává do délky trestu doba, kterou stěžovatel strávil ve vazbě, se pokusem obviněných uprchnout či skrývat se postupně nutně snižuje, neboť se snižuje i délka možného trestu. Tyto měnící se podmínky způsobené plynutím času představují podstatný faktor při posuzování útěkové vazby, se kterým se každý soud rozhodující o pokračování vazby musí vypořádat.“

byť je možné uložit jen jeden souhrnný trest. Tento postup hodnotí text kriticky s dopady na neústavní zásah do práva na svobodu.

Klíčové slovo: vazba.

Abstract:

Length of Remand for Related Criminal Enforcement

The article critically describes the practice of breaking the maximum time limits of custody in criminal proceedings in the form of subsequent prosecutions, where the maximum time is calculated separately for each prosecution, even if it is possible to impose only one collective punishment. This procedure evaluates the text critically, with implications for unconstitutional interference with the right to freedom.

Key words: remand.

Doc. JUDr. **Zdeněk Koudelka**, Ph.D. - Katedra ústavního práva a politologie Právnické fakulty Masarykovy univerzity Brno. Vysoká škola Ambis, Mezírka 1, 602 00 Brno.
zdenek.koudelka@mail.muni.cz.